

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. An dentur Habitus in voluntate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

denominatio minùs possit ab actibus tribui speciebus, quàm qualitatì illi quam Suarez vocat habitum.

SVBSECTIO TERTIA.

Specialis quadam difficultas, & qualis habitus possibilis sit in potentijs necessarijs.

37 **M**ELLVS posset hic obiici: Habitus duo præstat, vt dicemus infra. Primum, concurrir formaliter inclinando voluntatem, vt causa formalis: & quoad hoc fateor libenter, nõ requiritur habitum, quando potentia est determinata ad operandum; non enim potest esse maior inclinatio quàm determinatio, vt probatum est hucusque, vel saltem est ibi planè otiosa. Alterum quod habitus præstat, est, efficienter concurrere cum potentia, ita vt minori concursu potentia influat simul cum habitu, quàm sine illo; & ad hoc potest locum habere habitus, etiam in potentia necessitata: nam, licet intellectus sit potentia necessitata, defatigatur tamen in suis operationibus, ergo poterit habitum habere, non vt sit magis inclinatus ad actus, sed vt minori cum labore eos efficiat, & consequenter possit habere simul plures actus cum eo habitu quàm sine illo. Malè ergo probatur, ex eo, quòd potentia aliqua sit necessitata ad operandum, eam esse habituum incapacem.

38 Posset fortè quis respondere, talem qualitatem, iuvantem potentiam solum efficiere, non esse habitum, quia hic vtrumque debet præstare, & inclinare & concurrere. Sed contrà, quia hæc iam esset questio de nomine, vtrum ea qualitas dicenda esset habitus an non, in quâ posset aliquis contendere, hoc nomen habitus non significare necessariò eam inclinationem, sed solum facilitatem. Nam de facto multi constituentes habitum, ei tantum tribuunt talem influxum effectuum. Sed quidquid de hoc sit,

39 Secundo impugnatur ea responsio, quia saltem poterit in re ipsâ dari in intellectu qualitas aliqua facilitans in genere causæ efficientis, vocetur vel non vocetur habitus. Et vrgetur impugnatio, quia experientia ostendit manifestè, hominem non solum ex repetitione actuum esse magis inclinatum ad similes actus, sed etiam cum minore labore & defatigatione eos facere, ideoque tunc posse faciliùs etiam attendere ad alia diuersa obiecta, ergo debent poni de facto tales qualitates, siue vocentur habitus, siue non. Propter hoc argumentum dixi consultò supra, potentiam necessariam non indigere habitu inclinante, in alijs verò conclusionibus negavi de facto habitus intellectui & phantasiæ, non verò absolute dixi eos repugnare. Ideò sit

40 **VLTIMA CONCLUSIO.** Non video vllam repugnantiam in eo, quòd potentia aliqua ex se necessitata, possit acquirere qualitatem aliquam, quâ modo explicato faciliteretur ad actus: & in hoc conuenio cum P. Suarez & alijs ponentibus habitus, siue illa dicenda sit habitus, siue non. Addo tamen, non propterea nostras Conclusiones supra positas de intellectu & phantasiâ esse falsas: nego enim de facto in intellectu eas qualitates, nam intentio specierum non solum præstat maiorem inclinationem, sed etiam maiorem

facilitatem in actuali operatione. Cum enim species sint principium efficiens, quòd intentiores sunt & plures, eò magis iuvant potentiam, & consequenter hæc non tam multum defatigatur, nec est necessarium pro experientis omnibus aliam ponere qualitatem, quidquid sit de possibili.

Sed replicabis: Duplex est concursus ad actum, vnus ex parte obiecti, alter ex parte potentie. Ille ex parte obiecti poterit suppleri per species: at licet obiectum non potest supplere concursum requisitum ex parte potentie, ita neque multiplicatas species poterit facere, vt potentia, quæ minus potentia, minùs concurrat; ergo per solas species non poterit de facto facilitari noster intellectus, quia non minùs concurret ex se quàm antea; ergo debet poni vna qualitas, quæ propriè se teneat ex parte potentie, & consequenter possit eam iuvare. Hæc replica facit probabilem contrariam sententiam P. Suarez. nihilominus tamen insistero meo communi modo discurrendi, dico, non repugnare, vt vna eademque entitas vtramque illam virtutem habeat, nec esse necessitatem eas multiplicandi. Vnde dico, eas species acquisitas per intellectum, & auctas per actus, habere virtutem vtramque concurrendi, & iuvando potentiam, & supplendo defectum ex parte obiecti: non est enim vlla necessitas multiplicandi entitates. Secundo dico, concursum potentie non consistere in indiuisibili, & posse hunc attemperari etiam per speciem quæ concurrat loco obiecti.

SECTIO III.

An dentur Habitus in voluntate.

COMMUNIS Philosophorum & Theologorum sententia, vno vel altero recentiore excepto, constituit habitus in voluntate, quibus illa facilis reddatur, & inclinetur ad operandum. Differentia inter voluntatem & intellectum, quoad præsens, satis aperta est: etenim intellectus, potius omnis prærequisitus ad operandum, non potest non operari, ob quam rationem præcedenti Sectione ab illo habitus reieciimus. Voluntas autem adhuc positis omnibus prærequisitis potest operari & non operari. Vnde videtur, posse admittere habitum, à quo inclinetur potius in vnam partem, quàm ad aliam. Experientia autem videtur docere, ita de facto contingere, in obiectum enim, quod sapiùs amplexata est, magis inclinatur voluntas quàm in oppositum, & aliquando nimia consuetudine ita ei firmiter adheret, vt vix ab eo diuelli possit, & libertate in oppositum carere videatur; ergo.

SVBSECTIO PRIMA.

Sententia negans rejicitur.

Hoc tamen non obstantè duo vel tres recentiores conantur ostendere, nequaquam prædictos habitus admittendos esse. Mouentur Primò, quia actus supernaturales non producant habitus supernaturales facilitantes ad similes actus, ergo nec actus naturales producant habitus naturales. Suprà à num. 10. reieci hoc Antecedens,

cedens, quo fit satis argumento. Secundò addo, consequentiam non esse formaliter bonam, nam in istis rebus non valet, Hæc entitas habet talem virtutem, ergo altera entitas diuersæ speciei, sub eodem tamen genere, habebit eandem virtutem: experientia enim fortè potest in supernaturalibus saluari sine habitibus supernaturalibus recurrendo ad ipsos naturales, qui indirectè faciliunt ad actus supernaturales: at in naturalibus sine habitibus non possumus experientiam defendere, de quâ infra.

44 Secundò mouetur, Quia voluntas nequit ferri in incognitum, ergo nequit esse habitus illam inclinans in obiectum. Patet consequentia, quia secundum illum excessum inclinationis ferretur in incognitum: non enim proponitur obiectum tam bonum, vt posset tanto impetu attrahere voluntatem; ex quo inferunt, nec de potentia absolutâ posse in voluntate tales habitus reperiri. Simili argumento conati sunt iidem ostendere, vt supra vidimus, Disput. VIII. Sectione 3: non posse voluntatem stante iudicio indifferenti prædeterminari. Verùm ibi ostendi, argumentum esse leue, quia voluntas solum debet cognoscere obiectum quod amat, modum autem quo illud amat, non debet cognoscere, quia non est necesse vt supra suos actus reflectatur. Quod nunc specialiter probò, quia fomes peccati, qui in nobis reperitur, non est cognitio aliqua, saltè sola, sed inclinatio ipsa naturalis ad bonum sensibile: sed hic fomes inclinat voluntatem ad illud obiectum, ergo potest esse inclinatio ad aliquod obiectum, quæ inclinatio non sit formaliter adæquatè cognitio, ergo & poterit esse habitus inclinans voluntatem, quin inde sequatur, eam ferri in incognitum.

Mouetur Tertiò, Quia facilitas, quam consuetudine acquirit voluntas, non prouenit ab habitu in illâ residente, ergo non dantur tales habitus. Probo Antecedens, quia si illa facilitas veniret ab habitu, vel nunquam sentiretur ante operationem, vel semper deberet sentiri, quia, cum semper eodem modo afficiat voluntatem, semper eodem modo debet eam facilitare: vnde vel nunquam vel semper, quod est contra experientiam. Inprimis enim non semper sentitur ea inclinatio, quando quis v. g. de alio obiecto cogitat. Deinde, aliquando sentitur ante actum, vt patet in homine intemperato temperatè comedente; tunc enim non exercet intemperantiam, & tamen sentit inclinationem magnam ad illam; ergo hæc inclinatio non semper, aliquando tamen sentitur ante actum, ergo non prouenit ab habitu; quia hic vel semper deberet illam dare, vel nunquam. Respondeo facile, illam inclinationem, licet proueniat ab habitu, posse aliquando, quin semper, ante actum sentiri. Ratio est aperta, quia sicut voluntas non potest amare obiectum nisi illud cognoscat, ita nec potest se ad illud sentire inclinatum, nisi dum habet cognitionem illius: sicut quantumuis habeat physicam prædeterminationem, quâ non solum inclinatur, sed etiam necessitatur: non tamen potest eam determinationem sentire, nec prædeterminatio necessitare; nisi præsentem cognitionem. Cum ergo aliquando ante actum, non tamen semper, detur cognitio de illo obiecto in voluntate, fit vt aliquando, non semper, habitus ille inclinet, quan-

tumuis ipse semper eodem modo informet voluntatem. Argumentum quidem haberet vim contra docentes, habitum solum efficienter concurrere, contra quos agemus infra, in nostrâ autem, concedente illi eam inclinationem formalem, non habet difficultatem.

Quartò denique, Quia non sunt necessariæ tales habitus, ergo nec ponendi. Antecedens probatur, quia illa facilitas, quam in nobis experimur, prouenit vel ex cognitione experimentalis, quâ post diuturnam actuum repetitionem, circa aliquod obiectum experti sumus talis obiecti bonitatem, nec reperisse nos in eo difficultates, quas antea metuebamus. Prouenit item ex interiori cognitione bonitatis repertæ in obiecto, actuum repetitione acquisitâ. Hi sunt habitus qui ab aduersariis ponuntur, & quibus aliorum necessitatem impugnare conantur; sed ostendamus per illos hequaquam explicari facilitatem: quo & argumento huic respondebimus, & eorum sententiam impugnabimus, nostramque & communem defendemus.

SUBSECTIO SECUNDA.

Dantur Habitūs in voluntate.

Hoc autem sic ostendo. Pone alicui proponi obiectum aliquod vt bonum physicè, in eo autem neque aliam apprehendi rationem mali, neque aliam timeri difficultatem, quàm esse offensam Dei, v. g. in non audiendo Sacro, & comedendo cibo prohibito: exerceatur hic homo in non audiendo Sacro, & comedendo cibo prohibito, acquirat sine dubio facilitatem & inclinationem ad non audiendum Sacrum; tunc sic: Illa facilitas & inclinatio non potest prouenire ab illo ex capitibus assignatis ab aduersariis, ergo ab aliâ qualitate residente in voluntate, quæ quia semper est actuum, ad eos inclinat, & eam nos habitum dicimus. Probo Minorem, in quâ est difficultas: ille homo in primis in initio non aliam timuit difficultatem in non auditione Sacri, quàm offensam Dei: hanc autem difficultatem non est expertus non esse in tali non auditione, vt per se patet; ergo iam ex primo capite à te assignato non redditur ille homo post longam repetitionem facilius ad non auditionem, quàm initio. Deinde, si habet nunc intensiorem cognitionem physicæ bonitatis in omissione Sacri repertæ quàm habuit prius, etiam habet intensiorem cognitionem de malitiâ morali illius: quoties enim de nouo cognouit, illam esse bonam physicè, etiam de nouo cognouit, eam esse peccatum contra Deum, quia etiam tunc cognouit se peccare mortaliter; ergo, si ob repetitionem cognitionum intensâ fuit cognitio de bonitate omissionis, etiam fuit intensâ cognitio de malitiâ, quæ initio illum retrahebat à non-auditione; ergo modò ratione cognitionis non magis inclinatur quàm antea. Patet hæc vltima consequentia aperte, quia non magis inclinatur ad aliquod obiectum cognitio intentâ vt octo de eius bonitate, si admisceatur cognitio etiam vt octo de eius malitiâ, quàm cognitio vt duo de bonitate, cum cognitione etiam vt duo de malitiâ; ergo ratione cognitionis intensioris (quod erat secundum caput facilitatis à te assignatum) non est modò facilius quàm initio; ergo aliunde prouenit

uenit illa facilitas. non est autem unde nisi ex qualitate per repetitionem actuum in voluntate producta, & ex se inclinante ad illud obiectum. Confirmatur argumentum, quia sæpè contingit, & quotidie videmus, homines diu deditos Veneri, vix posse ab eâ diuelli, & tamen illa magna inclinatio, exercitio acquisita, neque provenit ab eo quòd modo minorem agnoscant malitiam & difficultatem in Venere quàm initio, imò potius novas & grauissimas sentiunt difficultates (nam & saluti, & honori, & diuitiis, & animo experiuntur illam sibi haud leuiter noxiam, quod initio non ita putauerant) item sæpè, se magno
 52 vitæ discrimini vident expositos; præterea cognoscunt non esse tam bonum obiectum illud, nec tam satiare voluntatem, quàm sibi initio persuaserant. ut enim bene S. Gregorius Magnus, bona temporalia possessa minora semper apparent, quàm antequam possiderentur, quæ res est valde nota ob experientiam quotidianam, & tamen isti ab istâ occasione peccandi diuelluntur multo difficilius, quàm in initio; ergo inclinatio illa tam-
 ma non provenit ex intensiori cognitione de maiori illius bonitate, & experientia minoris difficultatis, ut volebant aduersarij, sed ex qualitate diuturno exercitio ita intensâ, ut illum quasi determinet ad tale obiectum, adhuc intellectu reluctante per novas cognitiones de minori illius
 53 obiecti bonitate, & maiori difficultate. Et idem est in omnibus aliis bonis caducis, quæ antequam possideantur, & maiora & faciliora apparent, ut paulò antè dixi, quàm possessa, & nihilo minus difficilius relinquuntur possessa, quàm non possessa, præcisè propter habitum, & consuetudinem circa illa acquisitam repetitione actuum; ergo hæc inclinatio orta ex consuetudine non est cognitio maioris bonitatis, & minoris incommodi eorum obiectorum, sed qualitas quadam refidens in voluntate producta ab actibus, & ad eos inclinans. Denique his adde, in oppositâ sententiâ non rectè explicari, Primò, quo pacto vnus habitus alium sibi contrarium expellat: si enim habitus non distinguuntur à cognitionibus intensis, cum hæc, licet sint de obiectis contrariis, non pugnent inter se, quia cognitio intensâ de temperantiâ non repugnat cognitioni intensâ de intemperantiâ, neque etiam habitus repugnabunt inter se, quod refragatur experientiæ, quâ, quòd facilius amplectimur vnum obiectum, eò difficilius oppositum nos posse amplecti sentimus; ergo quia hi habitus opponuntur inter se, non ergo consistunt in cognitionibus, quæ inuicem non repugnant, ut dixi. Deinde Secundò non rectè explicatur, quâ ratione in Christo Domino non fuerit habitus vitiosus, cum fuerit in illo cognitio summè intensâ de delectabilitate obiecti peccaminosi.

Respondent huic vltimæ obiectioni, non fuisse in Christo Domino habitum vitiosum, quia hic vltra cognitionem intensam de delectabilitate peccaminosi obiecti, dicit carentiam cognitionis intensæ de malitiâ illius obiecti, quæ carentia non fuit in Christo. Sed hoc facile impugnatur: nam etiam habitus virtuosus deberet dicere carentiam cognitionis intensæ de delectabilitate obiecti, quæ carentia non fuit in Christo; unde non videtur in illo fuisse habitus virtuosus, quod est falsissimum.

Respondent, habitum virtuosum non dicere
 54 carentiam cognitionis de bono opposito, sed habitum vitiosum, quia, inquit, sola cognitio boni honesti, passionibus sedatis, inclinât ad honestum, cognitio verò boni delectabilis non inclinât ad illud, nisi deficiat cognitio boni honesti oppositi. Sed contrâ, quia hæc differentia videtur omnino gratis sine fundamento excogitata, ad fugiendam difficultatem. Quod vel inde manifestè patet, quia bonum delectabile, etiam sedatis passionibus, tam allicit quàm honestum, præcipue quando delectabile solum est peccatum veniale, vel imperfectio, quis enim dicat, etiam sedatis passionibus, honestatem quæ est in ieiunando vel in macerando proprio corpore, magis attrahere hominem, quàm delectationem quæ in esu perdisis reperitur, præcipue quando edi potest sine mortali? Certè id mihi nullatenus
 55 persuadendo. Ergo cognitio intensâ de bono morali non est efficacior ad attrahendum, quàm intensâ de bono delectabili; ergo etiam sedatis passionibus, habitus virtuosus debet dicere carentiam cognitionis intensæ de bono opposito, sicut per te etiam dicit vitiosus; ergo eum in Christo non fuerit hæc carentia, eò quod habuerit cognitionem intensam de omnibus obiectis creatis, videtur sequi manifestè, non magis habuisse Christum habitum virtutis quàm vitij, quod falsissimum est.

Sed concedamus his, ceteris paribus, aliquantò plus attrahere cognitionem de bono honesto, quàm de delectabili; adhuc non dubium est, cognitionem intensam de obiecto honesto magis opere retardari ex cognitione intensâ de delectabili opposito; ergo Christus Dominus in horum sententiâ non habuit tam perfectum habitum virtutis, quàm alij homines non habentes tam intensam cognitionem de obiecto delectabili; carent enim hi eâ cognitione quæ est habitus vitiosus in sententiâ quam impugno, & inclinât in oppositum, quo non caruit Christus; ergo non habuit tam perfectum habitum virtutis ac alij homines, si in solâ cognitione intensâ consistat habitus, quod est absurdum.

Hæc quæ in contrariâ sententiâ vix explicantur, in nostrâ carent difficultate: cum enim habitus non in cognitione intensâ, sed in qualitate naturâ suâ inclinante ad obiectum consistat, hæcque repugnet cum qualitate etiam intensâ ad oppositum inclinante, sicut repugnat calor intensus cum frigore, fueritque hæc qualitas inclinans ad bonum in gradu intensò in Christo Domino in ordine ad opera bona, idè in nullo gradu habuit eam, quæ inclinât ad malum; unde habuit perfectissimum habitum virtutis sine habitu vitij. E quibus omnibus, iunctâ communî auctoritate, & argumento numero 47. factò, infero, longè probabiliorem esse sententiam, adstruentem habitus distinctos in voluntate, quàm quæ eos negat, quæ vix nec probabiliter defendi potest, ut constat ex dictis.